

УДК 37.014.623

<https://doi.org/10.32820/2074-8922-2020-69-52-60>

ІНФОРМАЦІЙНА ГРАМОТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВИЙ ЕЛЕМЕНТ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

© Акімова О. М., Купіна О. В.

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Інформація про авторів:

Акімова Олена Михайлівна, ORCID: 0000-0002-0776-1908, elenkaakimova@ukr.net кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту; Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради; пров. Руставелі, 7, м. Харків, 61001, Україна.

Купіна Оксана Вячеславівна, ORCID: 0000-0002-0847-0002, kupina.okssana@gmail.com аспірант кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту; Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради; пров. Руставелі, 7, м. Харків, 61001, Україна.

У статті характеризується поняття «культура» як полісемантична категорія, виходячи з численних теоретико-методологічних підходів до розуміння змісту та багатоманітності галузей знань, відповідно до яких аналізується поняття. З'ясовано, що термін «інформаційна культура» в науковій літературі вперше було вжито Г. Воробйовим, але його власне тлумачення інформаційної культури тоді не було сформульовано. Також автори зазначають, що в інформаційному освітньому середовищі «культура» може розглядатися як інформаційна пам'ять та як еволюційний крок на шляху накопичення унікального індивідуального досвіду і передавання його індивідуі у формі знарядь, засобів, знаків і текстів, різного виду дані незалежних від індивіда. Зазначається, що дослідження змісту інформаційної культури можна здійснювати за двома основними аспектами: соціологічному та технологічному. Соціокультурний підхід визначає рівень сформованості інформаційної культури на основі інформаційного спілкування – форми та способи комунікативного зв'язку без особистої присутності в режимі спілкування. Формування інформаційної культури за технологічним підходом окреслює необхідність високого рівня знань про способи знаходити, зберігати, створювати, поширювати й презентувати будь-яку інформацію, а також уміння вирішувати педагогічні завдання за допомогою цифрових засобів та гаджетів роботи з інформацією, виступаючи основою формування інформаційної грамотності. Встановлено, що інформаційна грамотність виступає показником як інформаційної, так і професійної культури майбутнього педагога. Наведено систему знань, умінь та навичок, що, на думку авторів, виступають основою інформаційної грамотності майбутнього фахівця. Відповідно до фреймворку цифрових компетенцій DigComp зазначено такі загальні компетенції: інформаційна грамотність, спілкування та співпраця, створення цифрового контенту, безпека, вирішення проблем. У змісті поняття «інформаційна культура» виокремлено елементи інформаційної грамотності як складового елемента. З'ясовано компоненти інформаційної грамотності, що мають бути сформовані в майбутніх педагогів. У статті подано виокремлені критерії сформованості інформаційної культури майбутніх педагогів.

Ключові слова: культура, інформаційна грамотність, інформаційна культура, інформаційна етика, фреймворк цифрових компетенцій, компоненти інформаційної грамотності, майбутній педагог.

Акімова Е. М., Купіна О. В. «Информационная грамотность как составной элемент информационной культуры будущих педагогов»

В статье характеризуется понятие «культура» как полисемантическая категория, исходя из многочисленных теоретико-методологических подходов к пониманию содержания и многообразия областей знаний, согласно которым анализируется понятие. Выяснено, что термин «информационная культура» в научной литературе впервые было употреблено Г. Воробьевым, но его собственное толкование информационной культуры тогда не было сформулировано. Также авторы отмечают, что в информационной образовательной среде «культура» может рассматриваться как информационная память и как эволюционный шаг на пути накопления уникального индивидуального опыта и передачи его индивиду в форме орудий, средств, знаков и текстов, различного вида данных независимых от индивида. Отмечается, что исследование понятия информационной культуры можно осуществлять по двум основным аспектам: социологическому и технологическому.

Социокультурный подход определяет уровень сформированности информационной культуры на основе информационного общения – формы и способы коммуникативного связи без личного присутствия в режиме общения. Формирование информационной культуры по технологическому подходу определяет необходимость высокого уровня знаний о способах находить, сохранять, создавать, распространять и представить любую информацию, а также умение решать педагогические задачи с помощью цифровых средств и гаджетов работы с информацией, выступая основой формирования информационной грамотности. Установлено, что информационная грамотность выступает показателем как информационной, так и профессиональной культуры будущего педагога. Приведена система знаний, умений и навыков, что, по мнению авторов, выступают основой информационной грамотности будущего специалиста. Согласно фреймворка цифровых компетенций DigComp указаны следующие общие компетенции: информационная грамотность, общение и сотрудничество, создания цифрового контента, безопасность, решение проблем. В содержании понятия «информационная культура» выделены элементы информационной грамотности, как составного элемента. Выяснено компоненты информационной грамотности, которые должны быть сформированы у будущих педагогов. В статье представлены определенные критерии сформированности информационной культуры будущих педагогов.

Ключевые слова: культура, информационная грамотность, информационная культура, информационная этика, фреймворк цифровых компетенций, компоненты информационной грамотности, будущий педагог.

O. Akimova, O. Kupina "Information literacy as an integral element of the information culture of future teachers"

The article characterizes the concept of "culture" as a polysemantic category, based on numerous theoretical and methodological approaches to understanding the content and diversity of fields of knowledge, according to which the concept is analyzed. It was found that the term "information culture" was first used in the scientific literature by G. Vorobyov, but his own interpretation of information culture was not formulated at that time. The authors also note that in the information educational environment, "culture" can be seen as information memory and as an evolutionary step towards the accumulation of unique individual experience and its transfer to the individual in the form of tools, means, signs and texts, various types of data independent of the individual. It is noted that the study of the content of information culture can be carried out in two main aspects: sociological and technological. The socio-cultural approach determines the level of formation of information culture on the basis of information communication – forms and methods of information communication without personal presence in the mode of communication. The formation of information culture via the technological approach outlines the need for a high level of knowledge about ways to find, store, create, disseminate and present any information, as well as the ability to solve pedagogical problems with digital tools and gadgets working with information, serving as a basis for information literacy. It is established that information literacy is an indicator of both information and professional culture of the future teacher. The system of knowledge, skills and abilities is given, which, according to the authors, are the basis of information literacy of the future specialist. According to the DigComp digital competency framework, the following general competencies are listed: information literacy, communication and collaboration, digital content creation, security, problem solving. In the content of the concept of "information culture" the elements of information literacy as a constituent element are singled out. The components of information literacy that should be formed in future teachers have been identified. The article presents the selected criteria for the formation of information culture of future teachers.

Keywords: culture, information literacy, information culture, information ethics, digital competencies framework, information literacy components, future teacher.

Актуальність та постановка проблеми. Сучасна система вищої педагогічної освіти характеризується розв'язанням основної задачі – знайти ресурси для стрімкого збагачення, накопичення та максимального розширення й поглиблення актуальних знань, урахуваючи все різноманіття можливостей їх використання в освітньому

процесі. Поставлене завдання обумовлює зобов'язання закладів вищої педагогічної освіти формувати компетентність роботи з інформацією як елементу інформаційної культури, що є ключовою для майбутніх фахівців педагогічної освіти на основі комплексного та систематичного використання інформаційних технологій навчання, що

реалізується як одна з базових особистісних характеристик, що визначає сучасне інформаційне мислення та забезпечує високу професійну мобільність. Формування інформаційної грамотності як складового елементу інформаційної культури майбутніх учителів зумовлена сучасними змінами побудови матеріально-технічного забезпечення освітнього процесу, зокрема Нової української школи, що обумовило розширення кола електронних освітніх і наукових платформ.

Отже, актуальність формування інформаційної грамотності як складового елементу інформаційної культури ми визначаємо з огляду на існуючі протиріччя між розумінням сучасних напрямів використання інформаційних технологій переважно як об'єктів вивчення в ході професійної підготовки, без урахування, що інформаційні технології виступають потужним засобом формування інформаційної культури, а інформаційна грамотність – сучасним рівнем обґрунтування змісту інформаційної культури майбутніх педагогів.

Аналіз досліджень та публікацій.

Основні аспекти педагогічного потенціалу інформатизації освітнього процесу розглядалися в працях дослідників: Т. Бабенко, Л. Білоусової, В. Бикова, І. Булах, С. Данильчук, М. Жалдака, Б. Житомирського, Ю. Жука, А. Коломієць, С. Конощенко, Л. Лазаревої, Г. Михаліна, Ю. Рамського, О. Шиман, М. Шкіля та інших.

Основні шляхи та умови для вдосконалення підходів до формування інформаційної культури майбутніх учителів досліджували: М. Близнюк, Т. Богданова, Н. Гендіна, О. Гладченко, Ю. Рамський; обґрунтували нові стратегії формування інформаційної культури з позиції нової філософії освіти В. Андрущенко, С. Гончаренко, І. Зязюн, В. Кремень, В. Огнев'юк та інші.

Дослідженню питань професійної підготовки майбутніх учителів приділяли увагу такі вчені, як: В. Андрущенко, І. Бех, Г. Васянович, С. Вітвіцька, О. Дубасенюк, М. Євтух, В. Кузь, Н. Ничкало, В. Майборода, Г. Пономарьова, Л. Петриченко, О. Савченко, С. Сисоєва, Л. Хомич та інші.

Психологічні аспекти використання та впровадження сучасних інформаційних технологій досліджувались у працях В. Безпалька, В. Бондаровської, П. Гальперіна, В. Зінченка, О. Леонтьєва, Н. Тализіної та інших.

Проблеми підготовки фахівців початкової освіти, зокрема аспекти

формування змісту, форм та методів професійної підготовки, розвитку провідних якостей та компетентностей майбутнього фахівця, досліджували: Н. Бібік, В. Бондар, І. Казанжи, Л. Коваль, Я. Кодлюк, Г. Пономарьова, Г. Шевченко та інші.

Постановка завдання. Метою роботи є висвітлення сучасних поглядів на питання інформаційної грамотності та культури й обґрунтування компонентів інформаційної грамотності як складового елементу формування інформаційної культури майбутніх педагогів.

Методи дослідження – теоретичні: аналіз монографій, статей, матеріалів науково-практичних конференцій із проблем виховання майбутніх учителів початкової школи, упровадження інформаційних технологій, законодавчої та нормативної документації з питань вищої освіти та освітнього процесу, узагальнення й систематизація вітчизняного та зарубіжного досвіду використання інформаційних освітніх ресурсів у процесі підготовки і професійної діяльності вчителів початкової школи з метою визначення стану теоретичної розробленості проблеми.

Виклад основного матеріалу. Аналіз психолого-педагогічної літератури дає змогу охарактеризувати поняття «культура» як педагогічного явища з багатозначністю та складністю визначень змісту та характеристик.

Узагальнюючи чинники характеристики загального поняття «культура», можна визначити такі аспекти:

- зміст поняття «культура» передбачає уточнення загальнолюдських якостей відносно кожної особистості окремо;

- фундатором формування культури та її результатів сформованості виступає людина [6];

- основним джерелом формування культури виступає діяльність особистості;

- поняття «культура» поєднує як способи, так і результати діяльності особистості.

Багатовекторність поняття «культура» обумовлюється численними теоретико-методологічними підходами до розуміння її змісту, розбіжності в яких пов'язані як із різними науковими позиціями дослідників, так і з галузями знань, відповідно до яких аналізувалося досліджуване поняття [5].

Науковець Ю. Рамський зазначає, що вперше поняття «інформаційна культура» в науковій літературі зустрічається в 1971 році

в монографії Г. Воробйова, який, окреслюючи проблеми роботи з інформацією, звернув увагу на узагальнююче використання інформації і на дотримання певних норм інформаційної поведінки, застерігаючи суспільство, що за відсутності застосування відповідних норм інформаційної поведінки будуть порушені режими роботи в суспільстві, але автор власного визначення даного досліджуваного поняття не сформулював [7].

В інформаційному освітньому середовищі «культура» може розглядатися як інформаційна пам'ять та як еволюційний крок на шляху накопичення унікального індивідуального досвіду і передавання його індивідуові у формі знарядь, засобів, знаків і текстів, різного виду дані незалежних від індивіда [3].

Ми погоджуємось із думкою дослідника Я. Галета, який звертає увагу на те, що при дослідженні актуальних питань інформаційної культури можливе виокремлення двох основних підходів: соціологічного та технологічного. Соціологічний підхід в основу розуміння поняття «інформаційна культура» покладає фактори, що розкривають поняття як соціокультурний феномен, технологічний – як феномен техніко-технологічний».

Таким чином, у соціокультурному розумінні поняття «інформаційна культура» – це сукупність принципів й реальних механізмів, що забезпечують позитивну взаємодію етичних і національних культур, їхнє поєднання в спільний досвід людства. Виходячи із такого підходу, «інформаційна культура» виступає елементом загальної культури суспільства, основним чинником формування світового культурного інформаційного середовища [2].

Соціокультурний підхід визначає рівень сформованості інформаційної культури на основі інформаційного спілкування – форми та способи комунікативного зв'язку без особистої присутності в режимі спілкування.

Рівень сформованості інформаційної культури передбачає готовність особистості до освоєння нових способів обробки та включення в життєві інформації, а також виступає як частина загальної культури особистості, використовуючи адаптовані принципи етики й естетики, ергономіки та засобів інформаційної безпеки.

У технологічному розумінні поняття «інформаційна культура» – це оптимальні способи поводження зі знаками, даними, інформацією і надання їх зацікавленому

споживачу для вирішення теоретичних і практичних завдань, механізми вдосконалювання технічних засобів виробництва, збереження і передавання інформації [4].

У такому розумінні інформаційна культура виступає частиною професійної культури майбутнього фахівця, обумовлює використання досягнень різних галузей наук для успішної професійної діяльності.

Рівень сформованості інформаційної культури за технологічним підходом передбачає опанування компетентностей та навичок із різних галузей: кібернетики, інформатики, математики, теорії проектування баз даних та інших.

Основним аспектом у формуванні інформаційної культури в цьому напрямі виступають знання нових інформаційних технологій, умінь застосовування їх на практиці як для стандартних операцій, так і в нестандартних освітніх ситуаціях, що вимагають високого рівня сформованості творчого виду мислення.

Виходячи з вище зазначеного, формування інформаційної культури за технологічним підходом окреслює необхідність високого рівня знань про способи знаходити, зберігати, створювати, поширювати й презентувати будь-яку інформацію, а також умінь вирішувати педагогічні завдання за допомогою цифрових засобів та гаджетів роботи з інформацією, виступаючи основою формування інформаційної грамотності.

Отже, можемо стверджувати, що інформаційна грамотність виступає показником як інформаційної, так і професійної культури особистості майбутнього фахівця.

Науковець О. Гейн пропонує систему знань, умінь та навичок, що, на нашу думку, виступають основою інформаційної грамотності майбутнього фахівця [8]:

- засвоєння основ процесу отримання, аналізу та використання інформації;
- умінь оцінювати якість інформації: її корисність, вірогідність, важливість і т. ін.;
- опанування шляхами та способами організації інформаційної діяльності;
- умінь захищати інформацію;
- умінь захищатися у своїй інформаційній діяльності від інформаційної агресії інших.

Відповідно до фреймворку цифрових компетенцій європейської комісії, члени якої

з 2010 року розробляють і оновлюють Європейську рамку цифрової компетентності (DigComp), що виступає засобом для підвищення рівня компетентності та вдосконалення якості формування компетенцій майбутніх фахівців у галузі цифрових технологій та освіти, визначені такі загальні компетенції:

1. Інформаційна грамотність, що передбачає формування основних умінь швидко знайти потрібну актуальну інформацію, перевірити її достовірність та систематизувати за власними потребами;

2. Спілкування та співпраця, що передбачає формування комунікаційних навичок, умінь використовувати месенджери, соцмережі та інші інструменти для спілкування, обміну ресурсами та співпраці онлайн;

3. Створення цифрового контенту передбачає формування вмінь створювати фото- відеоматеріали використовуючи спеціальне програмне забезпечення, вести блог, не порушуючи авторські права, вміння написання коду мовою програмування – створення будь-чого, що може бути використано як цифровий контент;

4. Безпека передбачає формування вмінь користуватися мережевими джерелами так, щоб ніхто не зміг використовувати особисту інформацію та дані;

5. Вирішення проблем передбачає формування вмінь вирішувати проблеми та задачі за допомогою цифрових засобів та гаджетів [14].

Освітній омбудсмен Сергій Горбачов у своєму курсі «Медіаграмотність для освітян» зазначає, що великою проблемою для значної частини освітян є просте незнання про можливості та способи комунікації в сучасному інформаційному просторі. Багато хто з педагогів вже усвідомив важливість цього питання, багато хто навіть готовий до дій. Але навчання таким способом реалізації не входить до програм переважної більшості сучасних педагогічних закладів вищої освіти, за радянських часів не навчали цьому фахівців, які і зараз ведуть педагогічну діяльність. Це можна визначити як нову інформаційну реальність нові виклики сучасного життя та нові методи роботи [10].

Наталія Приходькіна розглядає інформаційну та медіакомпетентність як види цифрової компетентності, яку, в свою чергу, вона визначає як здатність і готовність: усвідомити особисті інформаційні потреби;

проводити ефективний пошук інформації в мережі та працювати з інформаційними потоками; об'єктивно оцінювати точність і надійність інформації, представлені в мережі; інтерпретувати й аналізувати знайдену в Інтернеті інформацію; відповідально й безпечно використовувати інформацію в мережі для досягнення необхідного результату; використовувати інформацію в мережі етично, відповідно до прав її авторів, а також усвідомлювати власні права, пов'язані зі створенням і поширенням контенту в мережі.

Авторка визначає інформаційну компетентність як частину інформаційної культури. У межах цього визначення привертає увагу творчий і критичний підхід до використання інформації особистістю з метою розв'язання завдань, що постають у навчальній, фаховій або інших видах діяльності [11].

Американський соціолог, футуролог письменник та один з авторів концепції «Інформаційної цивілізації» Елвін Тоффлер зауважив, що суть нової інформаційної культури полягає в тому, що неосвіченими людьми ХХІ століття будуть вважатися не ті, хто не вміє читати та писати, а ті, хто не вміє вчитися, відчуватися й переувчатися [12].

Мета запропонованої Наталією Приходькіною Навчальної програми з підготовки майбутніх фахівців з медіа- та інформаційної грамотності ЮНЕСКО: концептуальні основи визначається в підтримці педагогів у засвоєнні компетентностей медіа- та інформаційної грамотності для розробки та втілення актуальної навчальної програми середньої школи. В основу кожного з модулів Програми покладено певну тему та/або вид засобів масової інформації. Розробниця зазначає, що в тематичному підході до навчання медіа- та інформаційної грамотності передбачено розгляд різноманітних варіантів способів представлення інформації про одну подію чи факт різними засобами масової інформації, а також включено з'ясування їх переваг і недоліків. Також Програмою визнається важливість аналізу і джерела інформації, і контексту перебування цього джерела.

Модулі Навчальної програми можуть бути інтегровано чи поєднано до існуючого курсу з метою виокремлення самостійного курсу. До ключових положень модулів Навчальної програми авторка відносить такі аспекти як: громадянство, свобода слова й інформації,

доступ до інформації та навчання протягом усього життя; медіа- та інформаційна етика; інформація та подання до засобів масової інформації; мови, коди й умовні позначення медіа- та інформаційної грамотності; реклама; нові та традиційні ЗМІ; мережеві можливості та виклики; навички інформаційної грамотності та бібліотечної роботи; аудиторія; медіа, технології та Глобальне село; комунікація та навчання [11].

Дослідниця Аліна Дрокіна серед актуальних завдань педагогічних працівників вищої школи наголошує на тому, що в процесі фахової підготовки важливо надавати рекомендації та демонструвати можливості використання інформаційних сучасних технологій, а з-поміж завдань майбутніх фахівців педагогічної справи виокремлює усвідомлення важливості набутих знань та вмій і вміння їх використання у подальшій професійній діяльності.

Про готовність майбутніх педагогів до використання сучасних інформаційних пристроїв, гаджетів, технологій у професійній діяльності свідчать цілісні якості особистості, що можна визначити як поєднання знань, умій, навичок і здібностей до їх творчого впровадження.

Дослідницею сформульовано три рівні готовності до використання засобів сучасних технологій у майбутній професійній діяльності на основі критеріїв О. Суховірського. До високого рівня готовності віднесено наявність цілеспрямованості, глибокого усвідомлення важливості педагогічної освіти, прагнення до пошукової та творчої діяльності з метою самовдосконалення, позитивно-активного ставлення до оволодіння методикою впровадження інформаційних технологій у освітній процес. Достатній рівень можемо визначити наявністю позитивних мотивів до освіти та фахової діяльності, сумлінного виконання освітніх завдань, але при цьому без проявів активності або творчості до завдань, що визначаються як «нецікаві» та/або «неважливі».

Короткочасний та ситуативний вияв пізнавального інтересу, незначна кількість позитивних мотивів й низький рівень прояву ціннісного ставлення до застосування сучасних технологій у фаховій діяльності, небажання здобувати фахову освіту на належному рівні та опановувати новітні методики є свідченням низького рівня готовності до використання засобів сучасних технологій у майбутній професійній діяльності [13].

У педагогіці інформаційна культура вважається важливою характеристикою професійної компетентності сучасного педагога, оскільки від рівня сформованості інформаційної грамотності залежить успішність професійної діяльності, розвиток креативного творчого мислення, здатність моделювати педагогічні процеси і явища, здійснювати комунікацію.

Психолого-педагогічні дослідження надають можливість виокремити в змісті поняття «інформаційна культура» елементи інформаційної грамотності: знання про способи та методи обробки інформації та вміння створювати інформаційний контент; уміння та навички працювати з інформацією різних видів та галузей; уміння організувати власну інформаційну діяльність в умовах діджиталізації суспільства; знання і вміння користувача щодо використання персонального комп'ютера та периферійних пристроїв; володіння навичками роботи з програмним забезпеченням, використання програм-додатків для пошуку, обробки і передачі інформації; знання санітарних умов і режимів безпечного використання комп'ютерів у освітньому процесі; сформованість професійних умій із розробки та реалізації навчально-методичних матеріалів; оволодіння програмними засобами освітнього призначення; здатність до освіти та самоосвіти, саморефлексії.

М. Близнюк, М. Жалдак, Н. Морзе, Ю. Рамський важливими компонентами інформаційної грамотності, що мають бути сформовані у здобувачів освіти, визначають [1]:

- уміння оцінки змісту інформації та інформаційних ресурсів, розуміння важливості визначення ролі інформації та інформаційних ресурсів у пізнанні навколишньої дійсності та перетворюючої діяльності;

- сформованість навиків аналізу шляхів подання проблем у ході вимірювання інформації, сприймання й розуміння сутності суджень, встановлення зв'язку між змістом та формою різних інформаційних процесів.

- розуміння сутності творчих складових мислення;

- сформованість навиків добирати і формулювати освітню мету, здійснювати постановку задач, висувати гіпотези, будувати інформаційні моделі досліджуваних процесів і явищ, інтерпретувати отримані результати, формулювати висновки, передбачати наслідки прийнятих рішень;

- сформованість навиків добирати послідовність операцій і дій у інформаційній діяльності;

- сформованість навиків роботи з різними системами опрацювання текстової, числової і графічної інформації, баз даних і знань, система телекомунікацій;

- сформованість навиків адекватного нормалізування наявних у людини знань;

- сформованість навиків дотримуватися належної рівноваги між формалізованою й неформалізованою складовими інформаційної культури.

Виокремимо критерії сформованості інформаційної культури особистості майбутнього фахівця:

- уміння усвідомити та сформулювати особисту потребу в інформації;

- уміння оперативно знайти актуальну інформацію, оцінити її та систематизувати;

- уміння використовувати месенджери, соцмережі та інші інструменти для спілкування, обміну ресурсами та співпраці он-лайн;

- уміння вирішувати задачі за допомогою цифрових засобів та гаджетів;

- уміння переробляти ресурси і створювати якісно нову інформацію та цифровий контент;

- уміння з інформаційної безпеки при користуванні Інтернет сервісами;

- уміння із комп'ютерної грамотності.

Ми підтримуємо думку дослідника Ю. Трача, який одним із важливих аспектів формування інформаційної культури визначає формування основ комп'ютерної етики, яку розуміє як сукупність моральних принципів і норм, які узгоджують відносини між людьми, що склалися на основі їх роботи з комп'ютерами, а, на нашу думку, і всієї інформації [9]. Такий підхід до формування основ комп'ютерної етики забезпечує, на нашу думку, майбутньому формування певного «типу» мислення, яке ґрунтується на дотриманні моральних принципів та норм професійної етики.

Ю. Трача зауважує, що відбувається зміна моральних норм під впливом інформаційних технологій, що обумовлює як подальший розвиток прикладної, зокрема інформаційної, етики, так і пошук нових шляхів та підходів до розуміння сутності процесів, що відбуваються, які б змогли збагатити і саму інформаційну етику, і допомогти майбутньому фахівцю адекватно усвідомити норми співпраці в інформаційному суспільстві.

Таким чином, важливою складовою формування інформаційної культури майбутнього фахівця виступає інформаційна грамотність, що передбачає сформованість уміння обробляти, створювати та використовувати нову інформацію для освітніх потреб.

Висновки. Уміння орієнтуватись у величезному потоці інформації, визначати її корисність та актуальність набуває в сучасній професійній освіті актуальності та визначає основний зміст процесу формування інформаційної культури особистості. На думку більшості авторів, це є основним критерієм пошуку, оцінки й систематизації інформації при вирішенні конкретної задачі та основою формування інформаційної грамотності як складового елементу інформаційної культури майбутнього педагога.

Зауважимо, що інформаційна некомпетентність не усвідомлюється здобувачами освіти як ключова, яка забезпечує умови для ефективної реалізації в професійній діяльності, самоосвіті. Погоджуємося з науковою позицією Ю. Трача, що інформаційну некомпетентність можна розглядати як прояв глобального процесу зниження загальної культури суспільства, нерозуміння її інформаційної значущості. Невипадково в деяких розвинутих країнах ключову роль у формуванні інформаційної грамотності відіграють освітні бібліотечні медіацентри, які головною метою діяльності визначають формування інформаційної грамотності як гарантії інтелектуального розвитку майбутніх педагогічних фахівців.

Отже, дослідження змісту та процесу формування інформаційної культури майбутнього педагога, як однієї з найважливіших складових загальної культури особистості, зумовлене специфікою педагогічної діяльності закладів освіти, є проблема розробки педагогічно обґрунтованої системи, головним завданням формування інформаційної грамотності як основи інформаційної культури майбутніх педагогів.

Перспективи подальших досліджень. Перспективним напрямом досліджень окресленої нами проблематики інформаційної культури виступає розробка педагогічних умов створення освітнього середовища з використання різних моделей освіти в циклі викладання педагогічних освітніх компонентів відповідно до завдань формування інформаційної культури майбутніх педагогів та визначених критеріїв інформаційної грамотності.

Список використаних джерел

1. Близнюк М. Формування інформаційної культури особистості / М. Близнюк, М. Коляда. – Київ : Лібра, 2000. – 86 с.
2. Галета Я. Інформаційна культура в професійній підготовці майбутнього педагога / Я. Галета // Рідна школа. – 2011. – Вип. 11. – С. 24-27.
3. Гладченко О. В. Упровадження інтерактивних методів навчання в контексті формування інформаційної культури майбутніх фахівців фіскальної (податкової) служби / О. В. Гладченко // Педагогіка вищої та середньої школи. – 2014. – Вип. 42. – С. 17-23.
4. Ілляш С. Д. Інформаційна культура як важлива складова професійної культури майбутнього вчителя початкових класів / С. Д. Ілляш // Наука і освіта. – 2014. – Вип. 3. – С. 68-72.
5. Коломієць А. М. Інформаційна культура вчителя: дефінітивний аналіз / А. М. Коломієць // Культура і вчитель : зб. наук.-метод. пр. – Вінниця : ВДПУ, 2006. – Вип. 3. – С. 60-72.
6. Пономарьова Г. Ф. Теоретико-методичні засади оцінювання професійної компетентності майбутніх учителів : монографія / Г. Ф. Пономарьова. – Харків : Гуманіт.-пед. ін-т, 2010. – 180 с.
7. Рамський Ю. С. Формування інформаційної культури особи – пріоритетне завдання сучасної освітньої діяльності / Ю. С. Рамський // Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання : зб. наук. праць НПУ ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2004. – Вип. 8. – С. 19-42.
8. Смирнова І. М. Формування інформаційної культури майбутніх учителів початкових класів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / І. М. Смирнова. – Кіровоград, 2004. – 20 с.
9. Трач Ю. В. Нові інформаційні технології та інформаційна культура в глобалізованому світі / Ю. В. Трач // Культура України. – 2016. – Вип. 52. – С. 112-119.
10. Медіаграмотність для освітян // *Prometheus – Найкращі онлайн-курси України та світу* : веб-сайт. – Режим доступу : <https://google.su/F7Vgk> (дата звернення: 01.11.2020)
11. Приходькіна Н. Навчальна програма з медіа- та інформаційної грамотності ЮНЕСКО: концептуальні основи / Н. Приходькіна // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2020. – № 1. – С. 94-103.
12. Звичка вчитися // OPEN : веб-сайт. – Режим доступу : <http://open.kmbs.ua/learn-habit/> (дата звернення: 03.11.2020)
13. Дрокіна А. С. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до використання засобів інформаційних технологій / А. С. Дрокіна // Наукові записки кафедри педагогіки. – 2014. – Вип. 36. – С. 130-138.
14. Тренінг для тренерів // Дія. Цифрова освіта : веб-сайт. – Режим доступу : <https://osvita.diaa.gov.ua/courses/training-for-trainers> (дата звернення: 02.11.2020)

References

1. Blyzniuk, M & Koliada, M 2000, *Formuvannia informatsiinoi kultury osobystosti*, [Formation of information culture of personality] Libra, Kyiv.
2. Haleta, Ya 2011, 'Informatsiina kultura v profesiinii pidhotovtsi maibutnoho pedahoha' [Information culture in the professional training of future teachers], *Ridna shkola*, iss. 11, pp. 24-27.
3. Hladchenko, OV 2014, 'Uprovadzhenia interaktyvnykh metodiv navchannia v konteksti formuvannia informatsiinoi kultury maibutnikh fakhivtsiv fiskalnoi (podatkovo) sluzhby' [Introduction of interactive teaching methods in the context of formation of information culture of future specialists of fiscal (tax) service], *Pedahohika vyshchoi ta serednoi shkoly*, iss. 42, pp. 17-23.
4. Illiash, SD 2014, 'Informatsiina kultura yak vazhlyva skladova profesiinoi kultury maibutnoho vchytelia pochatkovykh klasiv' [Information culture as an important component of the professional culture of the future primary school teacher], *Nauka i osvita*, iss. 3, pp. 68-72.
5. Kolomiiets, AM 2006, 'Informatsiina kultura vchytelia: definityvnyi analiz' [Teacher information culture: a definitive analysis], *Kultura i vchytel*, Vinnytskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet, Vinnytsia, iss. 3, pp. 60-72.
6. Ponomarova, HF 2010, *Teoretyko-metodychni zasady otsiniuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv*, [Theoretical and methodological principles of assessing the professional competence of future teachers] Humanitarno-pedahohichnyi universytet, Kharkiv.
7. Ramskyi, YuS 2004, 'Formuvannia informatsiinoi kultury osoby – priorytetne zavdannia suchasnoi osvitnoi diialnosti' [Formation of information culture of a person is a priority task of modern educational activity], *Kompiuterno-orientovani systemy navchannia*, Natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni MP Drahomanova, Kyiv, iss. 8, pp. 19-42.
8. Smyrnova, IM 2004, 'Formuvannia informatsiinoi kultury maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv' [Formation of information culture of future primary school teachers], *Kand.ped.n abstract*, Kirovohrad.
9. Trach, YuV 2016, 'Novi informatsiini tekhnologii ta informatsiina kultura v hlobalizovanomu sviti' [New information technologies and information culture in a globalized world], *Kultura Ukrainy*, iss. 52, pp. 112-119.
10. 'Mediahramotnist dlia osvitiian' n.d., [Media literacy for educators] *Prometheus – Naikrashchi onlain-kursy Ukrainy ta svitu*, viewed 01 November 2020, <https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-e-v1:CZ+MEDIA101+2018_T3/course/>.
11. Prykhodkina, N 2020, 'Navchalna prohrama z media- ta informatsiinoi hramotnosti yunesko: kontseptualni osnovy' [UNESCO Media and Information Literacy Curriculum: Conceptual Foundations], *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnologii*, no. 1, pp. 94-103.

12. 'Zvychka vchytysia'[The habit of learning] 2020, *OPEN*, viewed 02 November 2020, <<http://open.kmbs.ua/learn-habit/>>.

13. Drokina, AS 2014, 'Pidhotovka maibutnoho vchytelia pochatkovoї shkoly do vykorystannia zasobiv informatsiinykh tekhnolohii'[Preparing future primary

school teachers to use information technology tools], *Naukovi zapysky kafedry pedahohiky*, iss. 36, pp. 130-138.

14. 'Treninh dlia treneriv' [Training for coaches] 2020, *Diia. Tsyfrova osvita*, viewed 03 November 2020, <https://osvita.diia.gov.ua/courses/training-for-trainers> (data zvernennia: 03.11.2020)

Стаття надійшла до редакції 15.11.2020 р.